Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dnia 1 sierpnia 1932 r. 706.

T r e ś ć n u m e r u:

-----ooo0ooo-----

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Drugi list z Hagi J.Gabrysa. "Rytas" 152 z 28.VII zamieszcza drugi list z Hagi J.Gabrysa p.t."W oczekiwaniu wyroku Trybunału Haskiego".

"Oczekując wyroku Trybunału Haskiego, zajrzyjmy za jego kulisy. Najbardziej rzuca się w oczy intensywna działalność piątego państwa /nie-sygnatarjusza/,będącego "spiritus movens" czterech wrogich Litwie państw-sygnatarjuszy. Delegaci piatego państwa są tu widocznie swoimi ludźmi, gdyż wszystkich znają i ze wszystkimi są w przyjaźni. Nic to dziwnego, gdyż państwo to jest stałym klijentem Trybunału Haskiego, w którym coroku ma ono jedną lub kilka spraw.Sprawy dotyczą raz Gdańska, raz Śląska, to znów innych dziedzin.

Rzuca się również w oczy niezwykły pośpiech, z jakim prowadzona jest sprawa kłajpedzka. Dla rozważenia sprawy kłajpedzkiej została zwołana nadzwyczajna sesja sądu, której koszta wyniosą ok. półtora milj.lt, zaś zwykłe terminy udzielane stronom w celu przygotowania odpowiedzi zostały skrócone do minimum. Widocznie pragnie się przeforsować tę sprawę jak najszybciej. Dlaczego taki pośpiech i jaka kryje się w tem tajemnica? Rozwiązania tej tajemnicy należy szukać nie w Hadze, lecz w Berlinie, Paryżu, Londynie i Lozannie.Jak się okazało w Lozannie radzono nietylko w sprawie reparacyj, lecz także omawiano doniosłe zagadnienia polityczne. Wiadomem jest, że Herriot,Mac-Donald i von Papen naradzali się w sprawie Gdańska i korytarza w tym sensie, by zabrać Polsce Gdańsk, a dać jej wzamian za to dostęp do morza przez Litwę. Wiadomem jest, że forsowanie sprawy kłajpedzkiej w Hadze stoi w ścisłym związku z tą koncepcją wymiany, że w Hadze wywiera się silną presję, by wyrok Trybunału w sprawie kłajpedzkiej wypadł dla Litwy jak najbardziej niepomyślnie i by do tego stopnia ograniczył suwerenne prawa Litwy w Kłajpedzie, aby Kłajpeda mogła się stać objektem wymiany. Sceptykom, którzy z niedowiarstwem odnoszą się do tych wiadomości, mogę przytoczyć następujący fakt: w końcu czerwca w londyńskim Royal Institut for Foreign Affaires na zamkniętem posiedzeniu wygłoszono odczyt o Gdańsku. Odczyt został wygłoszony przez prof.von Hamela b.komisarza generalnego w Gdańsku. M.in.von Hamel oświadczył:"W r.1927 Stresemann zapytał mię, co sądzę o wymianie Gdańska na Kłajpedę?"Ze swej strony zapytałem - oświadczył von Hamel - a co na to Litwa?". "To bagatela - odparł Stresemann, - z Litwą damy sobie radę".

Jak dalece sędziowie hascy wtajemniczeni są w kombinacje polityczne, trudno jest powiedzieć. Jednak z "pledoire" czterech państw sygnatarjuszów należy przypuszczać, że ich delegatom udzielono instrukcyj, nakazujących ograniczenie suwerennych praw Litwy w Kłajpedzie do maksimum.

Czyż Pilotti w swoim czasie nie oświadczył Trybunałowi, iż suwerenne prawa Litwy w Kłajpedzie posiadają dopóty znaczenie, dopóki obowiązuje statut kłajpedzki? Uświadomiwszy sobie, iż tym razem posunął się zbyt daleko, Pilotti cofnął to powiedzenie. Jednak fakt pozostaje faktem i mówi o tem, do czego dążą sygnatarjusze w Hadze. Czyż sir Malkin w swem pledoire nie powiedział tego samego, tylko w nieco łagodniejszej formie?

Czy p.Charqueraud nie oświadczył w swej replice, że "autonomja kłajpedzka może być uzgodniona z suwerennością Litwy tylko wówczas, o ile większość mieszkańców Kłajpedy zechce /sic/ zachować się względem niej /suwerenności/ lojalnie i przychylnie"?...

Nie trudno zrozumieć co to oznacza.

Wielka szkoda, że to anarchistyczne oświadczenie nie zostało należycie odparte i wykorzystane przez delegata rządu litewskiego.

O ile, na mocy konwencji z 1924 r. sygnatarjusze jedną ręką nadali Litwie suwerenne prawa w Kraju Kłajpedzki to dzisiaj pragną drugą ręką tę suwerenność jej wydrzeć. Powstaje pytanie, czy sędziowie ulegną wpływom pięciu potężnych i czy potrafią uchronić swą niezależność. Wkrótce przekonamy się, czy są jeszcze sędziowie, czy też nie ma ich nawet w Hadze".

Na zakończenie p.Gabrys oświadczył, że ocenę obrony delegata rządu litewskiego poda w następnym liście.

Kronika.

Prasa litewska o książce czeskiego autora Vozki p.t."Polska więzieniem narodów i niebezpieczeństwem dla pokoju światowego" Cała prasa litewska podała komunikat "Elty" zawierający recenzję wspomnianej książki. "Lietuvos Žinios" Nr.170 zamieszcza następujący komunikat "Elty" p.t. "wegetujące serce w obcym organizmie": W ostatnich dniach w Pradze ukazała się w druku książka w języku czeskim p.t."Polska więzieniem narodów i niebezpieczeństwem pokoju światowego". Autorem książki jest redaktor pewnego pisma praskiego Jarosław Vozka. W 9-ciu rozdziałach książki noszące tytuły: "wegetujące serce w obcem organizmie /Wilno/", "średniowiecze w Ukrainie Zachodniej", "tragedyj Białorusinów", "pięta Achillesowa pokoju Europy Wschodniej", "do nowego rozbioru Polski" i t.p. Autor książki, pisząc w objektywny sposób o Polsce i omawiając szeroko niebezpieczną ; wewnętrzną i zagraniczną politykę Polski, uprzedza Czechosłowaków by wyzbyli się swych sympatyj do Polaków, które datuje się jeszcze z tych czasów, gdy Polska znajdowała się w obcej niewoli, podobnie jak dzisiaj niewoli ona inne narody. W owych czasach z racji swej kultury duchowej, której wyrazicielem był Mickiewicz , Polacy zyskali dużo sympatji u Czechów.

W dalszym ciągu autor krytykuje zaprowadzony przez Piłsudskiego regime, przy którym Polska stała się więzieniem nawet dla swego narodu. Przechodząc do kwestji polskiej polityki zagranicznej autor co roku omawia kwestę wileńską oraz trudną sytuację mniejszości litewskiej, ukraińskiej, białoruskiej i niemieckiej. Kończąc autor dochodzi do wniosku , że imperjalistyczna Polska przepełniona mniejszościami narodowemi, ulegającemi jarzmu państwa, lecz ciążącemi ku swym sąsiednim państwom narodowem, winna być stale izolowana na gruncie polityki międzynarodowej. Polska wznieca w Europie Wschodniej stałe niebezpieczeństwo wojny, w czasie której nastąpi czwarty i ostatni rozbiór Polski. I tylko po tym rozbiorze w Polsce będzie mogła być urzeczywistniona, wysunięta przez Wilsona idea samookreślania się narodów i tylko po rozbiorze zostanie utworzone etnograficzne państwo polskie

Dokoła wyroku Trybunału Haskiego. "Liet.Žinios" /170/: donoszą, że według informacyj prasy niemieckiej, wyrok Trybunału Haskiego w sprawie kłajpedzkiej zostanie ogłoszony w dniu 5 sierpnie r.b.

Natomiast "Dzień Kowieński" /170/ donosi, iż według informacji rądja niemieckiego wyroku Trybunału Haskiego należy oczekiwać w połowie sierpnia r.b.

Dokoła"polskiej afery szpiegowskiej w Litwie" "Liet.Žinios" /170/: W związku z ujęciem 4 szpiegów polski, litewskiej policji kryminalnej udało się wykryć szeroko rozgałęzioną sieć polskiej organizacji szpiegowskiej. Wpadłszy na właściwy trop policja dokonała szeregu rewizji i dalszych aresztowań wśród osób podejrzanych o szpiegostwo na rzecz Polski. W chwili obecnej toczy się intensywne dochodzenie, zaś w końcu bieżącego tygodnia szef litewski policji kryminalnej udzieli w tej sprawie obszernego wywiadu.

Prokuratura Sądu Wojskowego zaznajamia się obecnie z tą sprawą. Rozprawa będzie prawdopobodnie poza koleją wyznaczona w sierpniu r.b.

Księga Ministerstwa Spraw Zagranicznych w sprawie zatargu kłajpedzkiego "Dzień Kowieński /169/: Ministerstwo Spraw Zagranicznych zakończyło przygotowanie do druku księgi dokumentów, dotyczących ostatniego zatargu kłajpedzkiego. Księga będzie obejmowała przeszło 200 stronic.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

P o b ó r r o c z n i k a 1 9 1 1 r."Dzień Kowieński" /169/:W tych dniach zostanie opublikowane obwieszczenie o powołaniu do wojska poborowych, którzy się urodzili w r.1911.

U j ę c i e k o l p o r t e r ó w o d e z w k o m u n i s t y c z n y c h .."Dzień Kowieński" /170/: Dn.27 lipca funkcjonarjusze policji kryminalnej aresztowali dwóch kolporterów odezw komunistycznych W.Krabczyka i J.Daunarawicziusa.

W dn.28 lipca w Kownie na terenie starego miasta i Wiljampola ponownie rozpowszechniono bibułę komunistyczną.

K a b l e p o d z i e m n e ."Dzień Kowieński" /170/:W roku ubiegłym podziemne kable telefoniczne zostały założone w Kownie przy Alei Wolności, ul.Prezydenta i Łukszysa. W 1932 r. na prace te wyasygnowano 100 tys.litów.

H o d o w l a p e r e ł w N i e w i a ż y .Jak podaje "Musų Krasztas", dwóch geologom poniewieskim Chmielauskasowi i Paszakarnisowi udało się wynaleźć sposób hodowli małży perłowych w Niewiaży.Próbami temi zainteresował się również prof.Elison.

S e s j a s ą d u w o j s k o w e g o ."Rytas" /153/: W dn.29 lipca udała się do Szawel wyjazdowa sesja sądu wojskowego w składzie:płk. Budrewicziusa, prokuratora maj.Rudminasa i sekretarza kpt.A.Dailide.

S t a t y s t y k a s z k o l n a ."Rytas" /153/:Według ostatnich danych statystycznych w latach 1931/32 na terenie całej Litwy wraz z Krajem Kłajpedzkim istniało 2.654 szkół z 6.456 nauczycielami i 271.456 uczniami. Ilość nauczycieli w ciągu trzech lat ostatnich zwiększyła się o 546 /9%/,zaś uczni o 43.894 /20%/. W tymże okresie ilość szkół specjalnych wynosiła 113 z 836 nauczycielami i 8.054 uczniami. Ilość szkół zwiększyła się o 32 /40%/, nauczycieli 173 /26%/, i uczni o 1.173 /17%/. Ogółem w tym okresie działało 2.767 szkół z 7.292 nauczycielami i 279.510 uczniami. W ciągu ostatnich trzech lat ilość szkół zmniejszyła się o 57 /2%/. Ilość nauczycieli zwiększyła się o 722 /11%/, uczniów o 44.967 /14%/. W ciągu 5 lat ilość uczniów zwiększyła się o 57%.

K r e d y t y d l a s a m o r z ą d ó w ."Rytas" /153/:Samorząd m. Kowna zaciąga wBanku Litewskim 300 tys.lt. pożyczki, samorząd wiłkomierski 60 tys.lt. /z Kasy Oszczędnościowej/, uciański 30 tys. i taurogowski 50 tys.

U s t a w a o z g r o m a d z e n i a c h ."Rytas" /152/:W ciągu ostatnich lat opracowano kilka projektów ustaw o zgromadzeniach. Obecnie M-stwo Spraw Wewn. kończy opracowywać nowy projekt ustawy o zgromadzeniach, który ustala bardziej ostrą kontrolę zebrań i uczęstników, nadając jednocześnie rozleglejsze uprawnienia policji.

S z p i t a l e w K o w n i e ."Lietuvos Aidas" /170/: W chwili obecnej wKownie funkcjonuje 9 szpitali.Ogólna ilość chorych w szpitalach w Kownie wynosi obecnie 1.500 osób. Największy szpital posiada wojsko.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

K r o n i k a .

N o w y o d d z i a ł l i t .- b i a ł o r u s k i e g o t -stwa o ś w i a t o w o - k u l t u r a l n e g o ."Liet.Žin."/170/:Lit.-białoruskie t-stwo kulturalno-oświatowe na terenie pow.wiłkomierskiego utworzyło swój nowy oddział.